

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIALARNING AHAMIYATI

Nozimov Eldor Anvarovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“Investitsiya va innovatsiyalar” kafedrasida katta o‘qituvchisi

eldornozimov@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqola O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror o‘shishiga erishishda investitsiyalarning o‘rni va ahamiyatini tahlil qiladi. O‘zbekistonning iqtisodiy o‘shishi uchun zarur bo‘lgan investitsiya resurslarining miqdori va sifatini oshirish, shuningdek, xorijiy va ichki investitsiyalarning jalb qilinishi ko‘rib chiqiladi. Maqolada investitsiyalarning iqtisodiyotdagi turli tarmoqlarga, xususan, sanoat, qishloq xo‘jaligi va infratuzilma rivojiga ta‘siri o‘rganiladi. Shuningdek, mamlakatdagi investitsion muhitni yaxshilash va samarali investitsiya siyosatining o‘rni va zarurati tahlil qilinadi. Maqola investitsiyalarni jalb qilish va ularni samarali boshqarish bo‘yicha tavsiyalarni taklif etadi.

Kalit so‘zlar: investitsiyalar, o‘zbekiston iqtisodiyoti, xorijiy investitsiyalar, ichki investitsiyalar, iqtisodiy o‘shish, sanoat rivoji, infratuzilma, investitsion muhit, investitsiya siyosati, barqaror rivojlanish.

Аннотация. В данной научной статье анализируется роль и значение инвестиций в достижении устойчивого роста экономики Узбекистана. Рассматриваются вопросы увеличения количества и качества инвестиционных ресурсов, необходимых для экономического роста Узбекистана, а также привлечения иностранных и внутренних инвестиций. В статье изучается влияние инвестиций на различные сектора экономики, в частности, на развитие промышленности, сельского хозяйства и инфраструктуры. Также анализируется роль и необходимость улучшения инвестиционного климата в стране и эффективной инвестиционной политики. В статье предлагаются рекомендации по привлечению инвестиций и их эффективному управлению.

Ключевые слова: инвестиции, экономика Узбекистана, иностранные инвестиции, внутренние инвестиции, экономический рост, промышленное развитие, инфраструктура, инвестиционный климат, инвестиционная политика, устойчивое развитие.

Abstract. This scientific article analyzes the role and importance of investments in achieving sustainable growth of the Uzbek economy. The issues of increasing the quantity and quality of investment resources necessary for the economic growth of Uzbekistan, as well

as the attraction of foreign and domestic investments, are considered. The article studies the impact of investments on various sectors of the economy, in particular, on the development of industry, agriculture and infrastructure. It also analyzes the role and necessity of improving the investment climate in the country and an effective investment policy. The article offers recommendations for attracting investments and their effective management.

Keywords: investments, Uzbek economy, foreign investments, domestic investments, economic growth, industrial development, infrastructure, investment climate, investment policy, sustainable development.

Kirish

O‘zbekiston iqtisodiyoti mustahkam o‘shish yo‘lida davom etmoqda. Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalarning o‘rni katta bo‘lib, ular nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash, balki uzoq muddatli iqtisodiy o‘shishning poydevorini yaratishda ham muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekistonning zamonaviy iqtisodiy modelida investitsiyalarni jalb qilish va samarali boshqarish, iqtisodiy integratsiya, raqobatbardoshlikni oshirish va innovatsion rivojlanish uchun asosiy omillardan hisoblanadi.

Bugungi kunda mamlakat iqtisodiyoti turli tarmoqlarda o‘zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Shunday ekan, investitsiyalarni jalb qilishning dolzarb ahamiyati yanada ortmoqda. Xususan, sanoat, qishloq xo‘jaligi, energetika va infratuzilma kabi asosiy sektorlar uchun zamonaviy texnologiyalar va yuqori samarali ishlab chiqarish tizimlarini joriy etish, eksport salohiyatini oshirish hamda yangi ish o‘rinlarini yaratish zarurati mavjud. Investitsiyalarni to‘g‘ri yo‘naltirish orqali mamlakat iqtisodiyotining o‘shishi va raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

Investitsiyalarni jalb qilishda nafaqat moliyaviy resurslar, balki mamlakatning investitsion muhitining yaxshilanishi ham katta ahamiyatga ega. Xorijiy va ichki investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay huquqiy va iqtisodiy sharoitlar yaratish, soliqlarni optimallashtirish, byurokratik to‘siqlarni kamaytirish va korxonalarning samaradorligini oshirish uchun kerakli chora-tadbirlar ko‘rilishi lozim. Bu jarayonlarda davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik, xususan, davlat-xususiy sheriklik shaklida amalga oshirilayotgan loyihalar, iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Maqolada O‘zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishida investitsiyalarning ahamiyati, ularning turli sohalarida ijobiy ta‘siri, investitsion muhitni yaxshilashdagi yutuqlar va mavjud muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, investitsiya resurslarini samarali boshqarish va ularni jalb qilish bo‘yicha amalga oshirilishi zarur bo‘lgan chora-tadbirlar, ilg‘or xalqaro tajribalar va O‘zbekistondagi mavjud imkoniyatlar o‘rganiladi. Maqsadimiz, mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘shishini ta‘minlashda investitsiyalarning o‘rni, ularni samarali

boshqarish va jalb qilish usullarini aniqlash, shuningdek, ularni optimal ravishda yo'naltirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

Adabiyotlar sharhi

Investitsiyalarning iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyati haqida ko'plab ilmiy tadqiqotlar va asarlar mavjud. Xususan, iqtisodiy o'sish va rivojlanish jarayonida investitsiyalarni jalb qilishning muhimligi haqida ilg'or xalqaro tajribalar mavjud. O'zbekiston iqtisodiyoti bo'yicha yozilgan asarlarda, mamlakatda investitsiyalarni jalb qilishning samaradorligi va uning iqtisodiy barqarorlikka ta'siri tahlil qilingan.

Yaqin o'tmishda nashr etilgan ilmiy ishlar investitsion muhitning yaxshilanishi, soliq siyosati va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari kabi muhim masalalarni ko'rib chiqadi. Shuningdek, xorijiy investitsiyalarning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri, investitsion loyihalarning ijobiy natijalari va ular orqali yaratilgan yangi ish o'rinlari ham ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavzusi bo'lgan. O'zbekiston iqtisodiyoti kontekstida esa, mamlakatda investitsiyalarni jalb qilishning dolzarb masalalari, shu jumladan, korxonalarga yordam berish va investitsiyalarning samarali taqsimlanishini ta'minlash muhim tadqiqot obyekti sifatida o'rganiladi.

Maqolalar va ilmiy asarlarda investitsiya strategiyalarining rivojlanishi, davlatning iqtisodiy siyosatidagi o'zgarishlar, shuningdek, xalqaro tajribalardan foydalanish zarurati ta'kidlangan. Bu adabiyotlar investitsiyalarning mamlakat iqtisodiyoti uchun ahamiyatini chuqur tushunish va muvaffaqiyatli investitsiya siyosatini ishlab chiqish uchun muhim manba hisoblanadi.

Metodologiya

Maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalarning ahamiyatini tahlil qilishda bir nechta metodologik yondashuvlardan foydalaniladi. Avvalo, tahliliy metod yordamida O'zbekiston iqtisodiyotidagi investitsiyalarning ta'siri va ularning turli tarmoqlarda qanday o'zgarishlarga olib kelishini aniqlash uchun mavjud statistik ma'lumotlar va iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rganiladi. Bu usul, investitsiyalarning iqtisodiy o'sish, sanoat rivojlanishi va ish o'rinlarini yaratish kabi ko'rsatkichlarga qanday ta'sir qilganini o'rganish imkonini beradi.

Shuningdek, komparativ tahlil metodidan foydalanish orqali O'zbekiston va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarning investitsiya siyosatlari solishtiriladi. Bunday yondashuv O'zbekistondagi investitsion muhitni yaxshilash bo'yicha xalqaro tajribalardan foydalangan holda tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi. Xalqaro tajribalarga asoslanib, O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalarning rivojlanishi va ularni samarali boshqarish uchun qaysi strategiyalarni qo'llash zarurligi aniqlanadi.

Kvalifikatsion yondashuv metodologiyasidan foydalanib, investitsiyalarni boshqarish va ularning samarali taqsimlanishi jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash uchun ekspert fikrlari va so‘rovnomalar o‘tkaziladi. Bu jarayon investitsiya muhitining asosiy muammolarini va ularni hal qilish yo‘llarini aniqlashga yordam beradi. Ekspertlarning fikrlarini tahlil qilish orqali investitsion faoliyatni samarali tashkil etish uchun zarur bo‘lgan omillarni belgilash mumkin.

Prognozlash metodlaridan ham foydalaniladi, chunki investitsiyalarni jalb qilishning istiqbollari baholash va mamlakat iqtisodiyotidagi investitsion jarayonlarni yaxshilash uchun iqtisodiy modellar va prognozlash metodlari qo‘llanadi. Ushbu metod yordamida kelajakdagi investitsiya oqimlari va ularning iqtisodiyotga ta’siri aniqlanadi.

Ushbu metodologik yondashuvlar orqali O‘zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalar ning o‘rni, samarali boshqarish usullari va investitsiya siyosatini takomillashtirishga doir tavsiyalar ishlab chiqish mumkin. Maqsad, mamlakatda investitsiya oqimlarini oshirish va iqtisodiy o‘sishni ta’minlash uchun aniq va amaliy chora-tadbirlarni taklif qilishdir.

Tahlil va natijalar

O‘zbekiston iqtisodiyotidagi investitsiyalarni tahlil qilish natijasida bir qator muhim xulosalar va natijalar chiqarildi. Avvalo, investitsiyalarning mamlakat iqtisodiyotiga ta’siri, asosan, sanoat, qishloq xo‘jaligi, infratuzilma va xizmatlar sohaslarida sezilarli o‘sish keltirganligi ko‘rsatilgan. Sanoat tarmog‘idagi investitsiyalar, ayniqsa, ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish va yangi texnologiyalarni joriy etishda muhim rol o‘ynagan. Misol uchun, avtomobilsozlik va tekstil sanoatiga qilingan investitsiyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga, eksportni kengaytirishga va yangi ish o‘rinlarini yaratishga yordam bergan.

Qishloq xo‘jaligi sohasida, ayniqsa, yangi texnologiyalarni joriy etish, suvni tejash texnologiyalari va zamonaviy meva-sabzavot ishlab chiqarish usullarini rivojlantirish bo‘yicha investitsiyalarning ta’siri kuzatildi. Bunday investitsiyalar qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarish hajmini oshirib, eksport salohiyatini yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Infratuzilma sohasidagi investitsiyalar, xususan, transport va energetika tarmoqlarida amalga oshirilgan loyihalar, mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilgan. Yangi temir yo‘l va avtomobil yo‘llarining qurilishi, shuningdek, energetika sektorida amalga oshirilgan modernizatsiya loyihalari, mamlakat iqtisodiyotining samaradorligini oshirishga katta ta’sir ko‘rsatdi.

Biroq, investitsiyalarning samarali taqsimlanishida bir qator muammolar mavjud. Investitsiyalar asosan yirik shaharlar va sanoat markazlariga yo‘naltirilgan, shu bilan birga, qishloq hududlariga investitsiyalarning kamayishi iqtisodiy o‘sishning muayyan hududlarda cheklanishiga olib kelmoqda. Bundan tashqari, investitsiya jarayonlarida byurokratik

to‘siqlar, huquqiy noaniqliklar va soliqqa tortish tizimidagi muammolar investitsiyalarni samarali boshqarishni qiyinlashtirmoqda.

Tahlil natijalariga ko‘ra, mamlakatda investitsiyalarni jalb qilish va samarali boshqarish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi: investitsion muhitni yaxshilash, xususan, soliq siyosatini optimallashtirish va byurokratik to‘siqlarni kamaytirish, kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash, shuningdek, investitsiyalarning teng ravishda taqsimlanishini ta‘minlash uchun strategiyalar ishlab chiqish lozim. Bundan tashqari, xorijiy investitsiyalarning jalb qilinishiga doir tashabbuslarni kuchaytirish, xalqaro tajribalardan foydalanish va mamlakatdagi investitsiya muhitini jahon bozoriga moslashtirish zarur.

Shu bilan birga, investitsiyalarni jalb qilishning istiqbolli sohalari sifatida yashil energiya, raqamli texnologiyalar va innovatsion sanoat tarmoqlariga e‘tibor qaratish muhimdir. Ushbu sohalarga qaratilgan investitsiyalar O‘zbekistonning uzoq muddatli iqtisodiy o‘sishi va barqaror rivojlanishini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, investitsiyalarni samarali boshqarish va to‘g‘ri yo‘naltirish orqali O‘zbekiston iqtisodiyotida barqaror o‘shish va raqobatbardoshlikni oshirish mumkin.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilganda, O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta‘minlashda investitsiyalarning ahamiyati katta. Investitsiyalar, xususan, sanoat, qishloq xo‘jaligi, infratuzilma va xizmatlar sohaslarida iqtisodiy o‘shishni tezlashtirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va texnologik rivojlanishni kuchaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Tahlil natijalariga ko‘ra, mamlakatda investitsiyalarning asosan yirik sanoat markazlariga to‘planganligi, shuningdek, investitsiyalarning samarali taqsimlanishidagi muammolar mavjudligi kuza tildi.

O‘zbekistonning investitsion muhitini yaxshilash, investitsiyalarni samarali boshqarish va ulardan maksimal darajada foydalanish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Shu nuqtada, quyidagi takliflarni kiritish mumkin:

1. **Investitsion muhitni yaxshilash:** Byurokratik to‘siqlarni kamaytirish, huquqiy tizimni yaxshilash va soliq siyosatini optimallashtirish investitsiyalarni jalb qilishni osonlashtiradi. Investitsiya jarayonlaridagi oshkoralikni ta‘minlash va biznesni yuritishning soddalashtirilgan tizimini joriy etish muhim.

2. **Kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash:** Kichik va o‘rta korxonalarga investitsiyalarni yo‘naltirish, ularni moliyaviy va texnologik qo‘llab-quvvatlash orqali iqtisodiy o‘shishni yanada kuchaytirish mumkin. Shuningdek, biznes uchun qulay sharoitlar yaratish, raqobatni oshirish va innovatsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash zarur.

3. **Investitsiyalarni teng ravishda taqsimlash:** Mamlakatning barcha hududlari bo'yicha investitsiyalarni teng taqsimlash uchun strategiyalar ishlab chiqish zarur. Bu nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki ijtimoiy barqarorlikni ham oshiradi.

4. **Yashil energiya va innovatsion sohalarga investitsiyalarni jalb qilish:** Yashil energiya, raqamli texnologiyalar va innovatsion sanoat tarmoqlariga qaratilgan investitsiyalar mamlakatning uzoq muddatli rivojlanishi va ekologik barqarorligini ta'minlashga yordam beradi.

5. **Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish:** Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun mamlakatning investitsion salohiyatini kuchaytirish, shuningdek, xalqaro tajribalardan foydalanish zarur. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan investitsiya loyihalarini amalga oshirish kerak.

Shu tarzda, investitsiyalarni samarali boshqarish, ularni tarmoqlar bo'yicha to'g'ri taqsimlash va yangi sohalarga yo'naltirish orqali O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sishiga erishish mumkin. Yangi yondashuvlar va strategiyalarni amalga oshirish mamlakatni iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichiga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Tashpulatov, M.** (2022). O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalar va ularning ta'siri. Iqtisodiy tahlil va prognozlash, 12(3), 45-56.
2. **Qodirov, S.** (2023). Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish: O'zbekiston tajribasi va istiqbollari. Xalqaro iqtisodiyot va moliya, 5(6), 89-101.
3. **Javlonov, B., & Baxtiyorov, N.** (2022). Investitsiya siyosati va uning iqtisodiy o'sishga ta'siri: O'zbekiston misolida. O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali, 8(2), 72-80.
4. **Ismoilov, A.** (2023). Investitsion muhitni takomillashtirish: O'zbekiston va global tajribalar. Tashkent: Iqtisodiyot va Statistika nashriyoti.
5. **Abdurahmonov, A., & Karimov, R.** (2022). Investitsiyalarni jalb qilishning samarali strategiyalari. Innovatsion iqtisodiyot, 9(11), 56-63.
6. **Pirova, L.** (2023). Investitsiyalarning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri. O'zbekiston rivojlanish strategiyasi, 7(4), 23-35.
7. **Gulomov, S., & Baxtiyorov, N.** (2022). Yashil investitsiyalar va ularning iqtisodiy barqarorlikka ta'siri. Ekologiya va iqtisodiyot, 10(5), 44-53.
8. **Tursunov, I.** (2023). Qishloq xo'jaligi va investitsiyalar: O'zbekiston tajribasi. Agrar iqtisodiyot, 11(7), 61-69.
9. **Bektemirov, U.** (2022). Investitsiyalarni boshqarish: nazariya va amaliyot. Buxoro: Iqtisodiy tahlil nashriyoti.